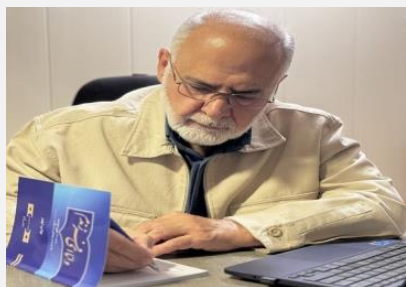

بهترین راه شناخت مبعث مطالعه نهج‌البلاغه است

پژوهشگر حوزه دین با بیان اینکه بهترین راه شناخت دلیل، اهداف و حقیقت مبعث پیامبر اکرم (ص) مطالعه نهج‌البلاغه است، گفت: اصل هدف بعثت تقوا است.

پژوهشگر حوزه دین با بیان اینکه بهترین راه شناخت دلیل، اهداف و حقیقت مبعث پیامبر اکرم (ص) مطالعه نهج‌البلاغه است، گفت: اصل هدف بعثت تقوا است.

رمزگشایی از مبعث در محضر استادی که از قبل از big bang سخن می‌گوید مبعث رسول اکرم (ص) عیدی بزرگ محسوب می‌شود، اما خلاصه کردن این نعمت بزرگ الهی در یک روز جشن، جفا به انسانی است که چنان شیفته هدایت و شادکامی همه انسان‌ها در طول تاریخ بود که خداوند نگران جان عزیز ایشان شد و در قرآن کریم فرمود: «لَعَلَّكَ بَاخِعٌ نَفْسَكَ أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ» (ای رسول ما) تو چنان در اندیشه هدایت خلقی که خواهی جان عزیزت را از غم اینکه ایمان نمی‌آورند هلاک سازی». (آیه سوم سوره شعراء). اما چرا مبعث اتفاق افتاد، هدف از بعثت حضرت محمد(ص) چه بود و بهترین راه و ابزار برای شناخت این پیامبر چیست؟

بعثت پیامبر اکرم(ص) نقطه عطفی در تاریخ بشریت است که با پیام وحدانیت و عدالت، مسیر زندگی انسان‌ها را تغییر داد. این رویداد عظیم، آغازگر تحولاتی عمیق در اندیشه‌ها، اخلاق و فرهنگ جوامع شد و نور هدایت الهی را برای انسان‌ها به ارمغان آورد. بعثت، رسالتی الهی بود که پیامبر اکرم(ص) با آن، دعوت به توحید، اخلاق نیکو، برابری و مبارزه با ظلم و جهل را در دل مردم جای داد. این واقعه، نه تنها الگویی برای مسلمانان، بلکه سرچشمه‌ای از آموزه‌های انسانی و الهی است که همچنان الهام بخش جوامع بشری برای ساختن دنیایی بهتر و عادلانه‌تر باقی مانده است.

پیام بعثت نه تنها در زمان خود پیامبر، بلکه در طول تاریخ الهام بخش میلیون‌ها نفر بوده است. این پیام، نور هدایت و امیدی بود که نشان داد انسان‌ها می‌توانند با پایبندی به ارزش‌های الهی و انسانی، دنیایی بهتر و عادلانه‌تر بسازند. بعثت پیامبر اکرم(ص)، فرصتی بود تا بشریت به جایگاه واقعی خود دست یابد و از قید و بندهای ظلم، جهل و فساد رهایی پیدا کند.

امروزه نیز آموزه‌های پیامبر اسلام همچنان زنده و پویاست. در دنیایی که با چالش‌های گوناگون روبه‌روست، بازگشت به پیام‌های بعثت می‌تواند راهگشای بسیاری از مشکلات باشد. پیامبر اکرم(ص) با رسالت خود به ما آموختند که راه سعادت، در پرستش خدای یکتا، پایبندی به اخلاق و تلاش برای ساختن جامعه‌ای مبتنی بر عدالت و مهربانی است. بعثت پیامبر اکرم(ص) برای همیشه به عنوان بزرگ‌ترین هدیه الهی به بشریت باقی خواهد ماند. این رویداد، چراغی است که مسیر زندگی انسان‌ها را روشن می‌کند و با یادآوری ارزش‌های والای انسانی، ما را به سوی سعادت دنیا و آخرت هدایت می‌کند.

مجید مسعودی(تخلص م.طارق)، پژوهشگر و نویسنده مباحث دینی از جمله نویسنده کتاب‌های «و اما ای فرزندم؛ راه و رسم زندگی در کلام علی(ع)»، «مولود کعبه و حدیث محنت‌ها»، «آنکه گفت آری(در مورد حمزة ابن عبدالمطلب)»، «بیا با هم قرآن بخوانیم» و ... در گفت‌وگو با ایکنا، با مینا قرار دادن آیات قرآن و سخنان حضرت علی(ع) به سؤالات مطرح در خصوص رموز و اهداف بعثت پیامبر اکرم(ص) پاسخ داد که در ادامه با هم می‌خوانیم.

ایکنا - فردی به نام محمد امین در طول ۴۰ سال زندگی، خود را به چه مرحله‌ای از انسانیت رساند که اتفاق عظیم وحی بر وی نازل شد؟

اگر در خلقت انبیاء الهی دقت کنیم متوجه می‌شویم خلقت آنها با خلقت انسان‌های عادی متفاوت است. یعنی پیامبران پرورده‌ای جدا دارند و نمی‌توان آنها را با انسان‌های عادی مقایسه کرد و گفت این فرد به عنوان یک انسان به دنیا آمده، تکامل عقلی و جسمی داشته، کودکی و نوجوانی و جوانی را پشت سر گذاشته و حالا به رشد عقلانی در چهل سالگی رسیده که قابلیت این را پیدا کند که به پیامبری مبعوث شود. از نظر کلی پیامبران و ائمه معصومین با انسان‌های عادی متفاوت هستند. البته پیامبران هم درجات مختلفی دارند، برخی اولوالعزم هست و برخی نیستند اما حضرت رسول(ص) طبق روایات از همه پیامبران بالاتر هستند.

حضرت عیسی(ع) پیامبری هستند که بدون پدر متولد می‌شوند و این یک امر غیر طبیعی است و ۱۰۰ درصد با انسان‌های معمولی در این زمینه تفاوت دارند. زمانی که حضرت مریم(س) نزد خاندان خود بازمی‌گردند دستور دارند که سکوت کنند و وقتی از ایشان خواسته می‌شود که در مورد فرزندشان توضیح دهند به حضرت عیسی اشاره می‌کنند که از این فرزند بپرسید؛ مردم می‌گویند مگر کودک شیرخوار حرف می‌زند؟ که به دستور خداوند حضرت عیسی به سخن می‌آیند و می‌گویند من بنده خدا هستم و کتاب و حکمت به من داده شده است و من را پیغمبر قرار داده‌اند.

همانند حضرت عیسی(ع) در مورد حضرت محمد(ص) هم نمی توانیم بگوییم ایشان با رسیدن به چهل سالگی و مرحله بالایی از انسانیت این قابلیت را یافته اند که به پیامبری مبعوث شوند. ایکنّا - آیا پیامبران قابلیت های فردی برای مبعوث شدن داشتند؟

درست است که مثلاً می گوییم پیامبران برای پیامبری انتخاب شدند؛ ولی اینطور نبوده که پیامبر اکرم(ص) در چهل سالگی انتخاب شوند. اگر هم گفته شده که ما پیامبر(ص) را برای پیامبری انتخاب کرده ایم، برای ظاهر و عقل های کوچک است وگرنه پیامبران از ابتدای خلقت پیامبر بوده اند و در مرحله ای از زندگیشان به پیامبری برانگیخته شده اند. همانطور که نمی توانیم بگوییم حضرت عیسی(ع) در بزرگسالی پیامبر شدند، در مورد حضرت رسول اکرم هم نمی توانیم بگوییم به یکباره و صرفاً در روز مبعث ایشان پیامبر شدند. همانطور که می دانیم آثار پیامبری از زمان کودکی در پیامبر اسلام(ص) مشهود بود و کشیش مسیحی در زمان نوجوانی حضرت محمد(ص) متوجه شد که ایشان آخرین پیامبر هستند. ایکنّا - هدف خداوند از مبعوث کردن یک انسان برای هدایت سایر انسان ها چه بود؟

خطبه ۲۳۴ نهج البلاغه(در نسخه فیض الاسلام) که به آن خطبه قاصعه (کوبنده متکبران) نیز گفته شده است را ببینید. این خطبه بسیار عظیمی است که وقتی آن را می خوانیم می بینیم به بسیاری از سؤال هایی که در زمینه انسان، شیطان، پیامبران و ... مطرح می شود پاسخ داده شده است. قاصعه خطبه مفصلی است که در آن امیرالمومنین حضرت علی(ع) اشاره می فرماید: «و اگر خدا می‏خواست آدم را بیافریند از نوری که روشنی آن دیده‏ها را تیره سازد و زیبایی آن بر خردها غالب گردد (عقل ها در برابر آن حیران و سرگردان شوند) و از چیز خوشبویی که بوی خوش آن اشخاص را فراگیرد، هر آینه می‏آفرید و اگر (چنین) می‏آفرید گردن ها در برابر آدم فروتن و آزمایش درباره او بر فرشتگان آسان می‏شد(بی‏به سجده او می‏شتافت و او را مادون خود تصوّر نمی‏کرد) و لیکن خداوند سبحان آفریدگانش را می‏آزماید به بعضی از آنچه اصل و سببش را نمی‏دانند».

در ادامه هم می فرماید که اگر پیامبری با ویژگی های خاص یا حتی ملائکه را به عنوان پیامبر مبعوث می کردیم مردم آنها را قبول می کردند اما ما از جنس خود انسان ها برایشان پیامبر مبعوث کردیم که ببینند که فردی مثل خودشان است که راه می رود، غذا می خورد و ...، اما عده ای از این پیامبر پیروی می کنند و عده ای پیروی نمی کنند.

خداوند می فرماید ما از جنس خود شما برایتان پیامبر می فرستیم و اگر فرشته ای برای هدایت شما می فرستادیم ابتدا و امتحان از مردم برداشته می شد و لذا خداوند از جنس خود بشر برای انسان ها پیامبر مبعوث می کند تا مردم را امتحان کند و ببیند چه کسانی در مقابل پیامبری که خداوند فرستاده تواضع کرده او را می پذیرند و چه کسی این پیامبری را نمی پذیرند. ایکنّا - در قرآن و نهج البلاغه چگونه به مسئله بعثت پیامبر(ص) پرداخته شده است؟

این موضوع به طور متعدد در قرآن و نهج البلاغه مطرح و اهداف بعثت به روشنی بیان شده است. خداوند وقتی قرآن را نازل کرده است باید در این کتاب به بهترین وجه پیامبر خود را معرفی کند که تا قیام قیامت این معرفی باقی بماند. در نهج البلاغه نیز مدام مسئله بعثت مطرح و تشریح شده است.

می دانیم که نهج البلاغه برادر قرآن است و اگر در کنار قرآن، نهج البلاغه نباشد، نمی توانیم قرآن را درست بفهمیم و با نهج البلاغه است که قرآن به نطق درمی آید. نهج البلاغه به طور کامل مواردی که در قرآن در خصوص بعثت پیامبر(ص) بیان شده را تشریح کرده است. ایکنّا - در کدام خطبه بیشتر در خصوص دلایل بعثت صحبت شده است؟

اولین خطبه نهج البلاغه را ببینید. حضرت علی(ع) در این خطبه به بیان خلقت جهان هستی می پردازند. آخرین نظریه علمی در مورد خلقت جهان نظریه big bang (انفجار بزرگ) است که البته دانشمندانی نظیر میچیوکاکو(نظریه پرداز جهان های موازی و نظریه ریسمان) آن را مردود دانسته است، اما حضرت علی(ع) در همین خطبه به قبل از این انفجار بزرگ و مرحله ای که هنوز علم به آن نرسیده اشاره دارند. در ادامه نیز روند خلق هستی را بیان و خلقت ملائکه، آسمان، زمین، آدم و ... را بیان می کند تا اینکه می فرماید خداوند برای فرزندان آدم پیامبرانی فرستاد تا آنها را از گمراهی نجات دهند؛ همین دلیل بعثت پیامبران امیرالمومنین(ع) آن را اینگونه مطرح کرده است که: «و خدای سبحان از فرزندان او پیامبرانی برگزید. خدا پیمان وحی را از پیامبران گرفت تا امانت رسالت را به مردم برسانند، آنگاه که در عصر جاهلیت ها بیشتر مردم، پیمان خدا را نادیده انگاشتند و حق پروردگار را نشناختند و برابر او به خدایان دروغین روی آوردند و شیطان مردم را از معرفت خدا باز داشت و از پرستش او جدا کرد، خداوند پیامبران خود را مبعوث فرمود و هر چندگاه، متناسب با خواسته های انسان ها، رسولان خود را پی در پی اعزام کرد تا وفاداری به پیمان فطرت را از آنان بازجویند و نعمت های فراموش شده را به یادآورند و با ابلاغ احکام الهی، حجت خدا را بر آنها تمام کند و

توانمندی های پنهان شده عقل ها را آشکار سازند و نشانه های قدرت خدا را معرفی کنند و ...». (خطبه اول نهج البلاغه).

یک مسئله مهم که خداوند بر عهده پیامبران گذاشته این است که دفائن عقول انسان ها را بیرون بیاورند. یعنی انسان ها دارای عقلی هستند که در وجود آنها پنهان شده است. پیامبران باید سعی کنند این عقول را در انسان ها آشکار کنند.

البته تعریفی که ما از عقول داریم تعریفی نیست که دانشمندان، فلاسفه و عرفا دارند بلکه تعریفی است که امام صادق (ع) در اول اصول کافی از عقل دارند و می فرمایند ۷۰ لشکر عقل و ۷۰ لشکر جهل دارد و جنود عقل را برمی شمارند و می فرمایند عقل دارای ۷۰ صفت است و هر کسی این صفات را بیشتر دارد عاقل تر است. پیامبران مبعوث شدند تا این عقول را در مردم به منصفه ظهور برسانند. امام کاظم (ع) نیز می فرمایند: انبیاء و رسل آمدند تا عقل مردم را کامل کنند.

پیامبر اکرم (ص) زمانی به پیامبری مبعوث شد که از دوران پیامبری حضرت عیسی (ع) زمان زیادی گذشته بود. از زمان حضرت موسی (ع) تا زمان حضرت عیسی (ع) انبیای دیگری نیز بودند و جهان بدون پیامبر نبوده اما از زمان حضرت عیسی تا زمان حضرت محمد (ص) هیچ پیامبری نازل نشده است. حضرت علی (ع) می فرماید پیامبر اسلام در بدترین قوم و بدترین سرزمین مبعوث شد و بعد به بیان ویژگی های زندگی اعراب قبل از بعثت پیامبر (ص) می پردازند و می فرماید: آب متعفن می خوردند، در میان جانوران زندگی می کردند، دائم در جنگ بودند، دختران خود را زنده به گور می کردند و یعنی پیامبر در زمانی مبعوث می شود که هیچ پیامبری در هیچ نقطه از زمین وجود ندارد.

ایکنا - حضرت علی (ع) وقتی از دلایل بعثت پیامبر سخن می گویند می فرمایند خداوند برای وفای به عهد خود، پیامبر اسلام را مبعوث کرد؛ این عهد چه بود؟

همه پیامبران وقتی مبعوث می شوند مردم را به مسائل متعددی دعوت می کنند و بعد می فرمایند «تا تقوا پیشه کنید». یعنی اصل هدف بعثت تقوا است. «تقوا» شعاع های گسترده دارد و عقل، پرهیزکاری و هر آنچه به بشر مربوط می شود به تقوا نیز مربوط است.

اگر بخواهیم این مسئله را در یک جمله خلاصه کنیم، حضرت رسول (ص) می فرمایند: «قولوا لا إله إلا الله، تفلحوا». در همین لاله الا الله هزاران وجه تعلقات، وابستگی ها، معضلات، گرفتاری ها و ... نهفته است که بیان این وجوه از حوصله بشر خارج است اما بخش زیادی از این وجوه در قرآن، نهج البلاغه و احادیث مطرح شده است که متأسفانه بر روی آنها کار نشده است. ایکنا - حضرت علی (ع) در بسیاری از سخنرانی هایشان مدام مسئله بعثت را متذکر می شوند، دلیل این همه تکرار و تذکر در مورد بعثت چیست؟

در تمام خطبه های نهج البلاغه حضرت علی (ع) اول مسئله توحید و بعد نبوت را مطرح می کنند و بعد مطلب مدنظرشان را بیان می کنند. باید مدام تذکر خدانشناسی و پیامبرشناسی به مردم داده شود، مضافاً بر اینکه ما شیعیان یک مطب مهم دیگر هم داریم که مدام باید آن را متذکر شد.

حضرت علی (ع) متذکر می شوند که اگر کسی خدا، پیامبر و قرآن را قبول داشته باشد اما ولایت من را قبول نداشته باشد هیچ کدام از آنها به سود او نیست. اگر خطبه غدیرخم را خوانده باشید، پیامبر (ص) می فرمایند «کتاب الله و عترتی ...» من کتاب و عترت خودم را برای شما باقی گذاشتم اینها از هم جدا نمی شوند تا زمانی که در حوض کوثر بر من وارد شوند و بعد می فرمایند معلم و مفسر قرآن علی و اولاد او هستند. یعنی اگر علی و اولاد او نباشند قرآن مفسر و معلم ندارد و لذا اگر وصایت علی (ع) مورد قبول قرار نگیرد سایر اعتقادات سودی به آدم نمی رساند. همین مسئله در آیات قرآن نیز به انحاء مختلف بیان شده است.

ما از طریق و به کمک حضرت علی (ع) است که می توانیم پیامبر (ص) را بشناسیم و اگر ایشان پیامبر را به ما نشاناسند، پیامبر را نمی توانیم بشناسیم.

در دعای «الهم عرفنی نفسک» که خواندن آن در زمان غیبت امام زمان (عج) توصیه شده می خوانیم: «اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي نَفْسَكَ، فَإِنَّكَ إِنَّمَا تُعَرِّفُنِي نَفْسَكَ، لَمْ أَعْرِفْ نَبِيَّكَ؛ اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي رَسُولَكَ، فَإِنَّكَ إِنَّمَا تُعَرِّفُنِي رَسُولَكَ، لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتَكَ، اللَّهُمَّ عَرِّفْنِي حُجَّتَكَ، فَإِنَّكَ إِنَّمَا تُعَرِّفُنِي حُجَّتَكَ، صَلَّيْتَ عَنْ دِينِي؛ خَدَايَا خُود رَا بِي مِنْ بَشَنَاسَان، زِيَرَا اِكْرُفْ خُود رَا بِي مِنْ نَشَنَاسَانِي فَرَسْتَادِي اَت رَا نَشَنَاخْتِي اَم، خَدَايَا حُجَّت رَا بِي مِنْ بَشَنَاسَان، زِيَرَا اِكْرُفْ حُجَّت رَا بِي مِنْ نَشَنَاسَانِي، اَز دِين خُود كَمَرَاه مِي شُوم». پس اگر حجت خدا یعنی دوازده امام را نشناسیم نه پیامبر را خواهیم شناخت و نه خداوند را.

در زیارت جامعه نیز آمده است که اگر می خواهیم خدا و پیامبر (ص) را بشناسیم باید از طریق ائمه (ع) آنها را بشناسیم. اگر

انمه (ع) شناخته نشوند پیامبر(ص) چگونه شناخته خواهند شد؟

در دعای زیارت جامعه آمده است که «با شما خدا شروع شد و با شما خدا تمام شد». یعنی شناخت خدا با شما اهل بیت(ع) آغاز و با شما پایان یافت.

بهترین راه شناخت دلیل، اهداف و حقیقت مبعث نیز مطالعه نهج البلاغه است. البته باید این مسئله را متذکر شوم که چون حضرت علی(ع) در زمان ها و مکان های مختلف (با در نظر گرفتن شرایط زمانی و مکانی) با افراد مختلف صحبت کرده اند (و می دانیم که طایفه پیامبران با افراد به اندازه عقلشان صحبت می کنند و حضرت علی(ع) اگر با سلمان صحبت می کند به گونه ای صحبت می کند و اگر با افراد دیگری صحبت می کند متناسب با فهم آن افراد صحبت می کند) در هر خطبه نهج البلاغه یک وجه از پیامبر(ص) بیان می شود. یا در احادیث اگر می بینیم که معرفی پیامبر(ص) به روش ها و اندازه های مختلف بیان شده به دلیل مخاطبی است که آن حدیث خطاب به او بوده است.

ایکنا - بعد از پیامبر اکرم(ص) افراد زیادی ادعای پیامبری کردند، حضرت چگونه بعثت خود را اثبات کردند؟

آیات قرآن از جمله آیات مباحله به خوبی اثبات پیامبری حضرت محمد(ص) است. در این آیات مطرح شده که مسیحیان نجران از پیامبر می خواهند که نشانه های خود را بیاورد و وقتی نشانه های پیامبری ایشان را می بینند متوجه می شوند که با نشانه هایی که در تورات و انجیل برای پیامبر آخرالزمان مطرح شده برابری می کند. معجزات ایشان نیز در راستای اثبات پیامبری ایشان بوده است. البته ادعای نبوت توسط افراد کذاب عادی است و بعد از پیامبری سایر پیامبران نیز رخ داده است.

ایکنا - برگزیدن یک انسان برای بشر و نزول وحی به او پر از زیبایی است اما چطور فهم این زیبایی را به نسل جدید منتقل کنیم؟

اول باید مخاطبمان را پیدا کنیم و ببینیم در چه سنی است، چه سواد دارد، چه واژه هایی را آموخته است و ... و وقتی مخاطبمان را پیدا کردیم برای او کتاب بنویسم و مطلب تهیه کنیم. اگر بخواهیم دین را به جامعه معرفی کنیم رفتار سنتی گذشته را نمی توانیم ادامه دهیم. نه اینکه بخواهیم در دین و ترویج دین بدعت وارد کنیم، خیر؛ اما باید زبان جامعه را یاد بگیریم و با زبان جامعه مطالب را بیان کنیم. اگر می خواهیم در خصوص بعثت صحبت کنیم باید زبان جوانان را یاد بگیریم و با زبان آنها صحبت کنیم و زیبایی را با زاویه دید آنها ترسیم کنیم نه از دیدگاه قدیمی خودمان.

گفت وگو از زهرا ابرجی